

Анонимизирана версия

Резюме

C-402/19 - 1

Дело C-402/19

Резюме на преюдициалното запитване, изготвено на основание член 98, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда

Дата на постъпване в Съда:

24 май 2019 г.

Запитваща юрисдикция:

Cour du travail de Liège (Апелативен съд по трудови спорове, Белгия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

17 май 2019 г.

Въззивник:

LM

Въззиваем:

Centre public d'action sociale de Seraing (Обществен център за социални грижи в Серен, Белгия)

I. Фактите и главното производство

- 1 LM, въззивник в главното производство, роден през 1956 г., конгоански гражданин, е баща на R, момиче, родено през 1999 г., понастоящем пълнолетно. R страда от тежка сърповидно-клетъчна анемия и тежка кифоза, заради които се нуждае от хирургично лечение поради опасност от парализа.
- 2 Между страните няма спор, че здравословното състояние на R е много сериозно и от преписката в главното производство се установява, че лекарите считат за необходимо баща ѝ постоянно да е близо до нея.
- 3 LM и R пристигат в Белгия през 2012 г. Позовавайки се на здравословното състояние на R, която по това време е била непълнолетна, на 20 август 2012

г. LM подава искане за разрешение за пребиваване по медицински причини на основание член 9 ter от Loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (Закон от 15 декември 1980 г. за влизането, пребиваването и установяването на чужденци на територията на страната и извеждането им от нея) (*Moniteur belge* от 31 декември 1980 г., стр. 14584, наричан по-нататък „Законът от 15 декември 1980 г.“). На 6 март 2013 г. Office des étrangers (Служба за чужденците, наричана по-нататък „Службата“) обявява това искане (наричано по-нататък „искането по член 9 ter“) за допустимо.

- 4 В резултат на това първоначално решение Centre public d'action sociale de Seraing (Обществен център за социални грижи в Серен, наричан по-нататък „CPAS“), ответник в главното производство, предоставя на LM парична социална помощ в размера, отпускан на главите на домакинства.
- 5 Впоследствие Службата издава три решения с адресати R и LM, с които отхвърля искането по член 9 ter, но всеки път те биват оттеглени след подаване на жалби пред Conseil du contentieux des étrangers (Съвет по споровете във връзка с режима на чужденците, Белгия, наричан по-нататък „CCE“).
- 6 На 25 февруари 2016 г. на заинтересованото лице е връчено четвърто решение за отхвърляне, заедно със заповед за напускане на територията на страната в срок от 30 дни. Срещу това решение е подадена жалба пред CCE с искане за спиране на изпълнението и за отмяна, която понастоящем е висяща.
- 7 Тъй като подаването на тази жалба няма автоматично суспензивно действие, считано от 26 март 2016 г. LM и R пребивават незаконно на територията на Белгия.
- 8 Считано от същата дата CPAS в Серен прекратява паричната помощ. На 22 март 2016 г. той предоставя на R спешна медицинска помощ и поема нейните разходи за хоспитализация.
- 9 След проведено производство за допускане на обезпечение пред Tribunal du travail de Liège (Съд по трудови спорове в Лиеж, Белгия) паричната помощ в размера за домакинство е възобновена.
- 10 Тази помощ е отменена отново с две решения, връчени на LM на 22 май 2017 г., с мотива че R е станала пълнолетна на 11 април 2017 г. С тези решения CPAS, от една страна, отменя паричната помощ на LM в размера за домакинство, считано от 11 април 2017 г., датата, от която той вече не е родител на непълнолетно дете на негова издръжка, и от друга страна, поради незаконното му пребиваване отказва да отпусне на него самия каквато и да е социална помощ, с изключение на спешна медицинска помощ.

- 11 От своя страна, предвид здравословното си състояние, с навършването на пълнолетие R получава социална помощ в размера за едночленно домакинство, увеличена със семейните надбавки, които ѝ се полагат поради увреждането.
- 12 С решение от 16 април 2018 г., като прилага решение на Съда от 18 декември 2014 г., Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453) (наричано по-нататък „решението Abdida“), Tribunal du travail de Liège (Съд по трудови спорове в Лиеж, Белгия) признава суспензивното действие на подадената пред ССЕ жалба срещу решението за отхвърляне на искането по член 9 ter. В резултат от това Tribunal du travail de Liège (Съд по трудови спорове в Лиеж) осъжда CPAS да плати на LM парична социална помощ в размера за домакинство за периода от 26 март 2016 г., датата на подаване на искането, до 10 април 2017 г., деня преди дъщеря му да навърши пълнолетие.
- 13 За периода след 11 април 2017 г. съдът по трудови спорове констатира, че от тази дата LM вече не е баща на непълнолетно дете, който може да се позовава на невъзможността това дете да бъде върнато поради медицински причини, и приема, че считано от тази дата решенията, с които му се отказва парична социална помощ, са основателни.
- 14 LM подава въззивна жалба срещу това съдебно решение в частта му, с която е потвърдена законосъобразността на засягащите го решения на CPAS за оттегляне и отказ на социалната помощ, считано от 11 април 2017 г.

II. Правна уредба

1. Белгийското право

- 15 Съгласно член 9 ter от Закона от 15 декември 1980 г. чужденец, който пребивава в Белгия и страда от заболяване, създаващо реална опасност за живота или физическото му здраве или реална опасност от нечовешко или унижително отношение, когато в страната му на произход или в страната, където пребивава, няма подходящо лечение, може да поиска от министъра или от упълномощено от него лице разрешение да пребивава в Кралството. Това е изключение от общото правило по член 9, според което искането за разрешение за пребиваване за срок над три месеца трябва да бъде подадено пред компетентната белгийска дипломатическа или консулска служба по местожителство или място на пребиваване в чужбина.
- 16 По силата на член 57, параграф 2 от Loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale (Устройствен закон от 8 юли 1976 г. за обществените центрове за социални грижи) (*Moniteur belge* от 5 август 1976 г., стр. 9876, наричан по-нататък „Законът от 8 юли 1976 г.“) незаконното пребиваване води до отказ на всякакви социални помощи, освен на спешна медицинска помощ.

- 17 Белгийският Cour constitutionnelle (Конституционен съд) извежда по тълкувателен път изключение от това правило в полза на незаконно пребиваващ чужденец, който докаже, че здравословното му състояние по никакъв начин не позволява да изпълни подлежаща на изпълнение заповед за напускане на страната.
- 18 С решение 80/99 от 30 юни 1999 г. Cour d'arbitrage (Арбитражен съд, Белгия) — понастоящем Cour constitutionnelle (Конституционен съд, Белгия) — постановява, че цитираният по-горе член 57, параграф 2 нарушава членове 10 и 11 от Конституцията в случаите, когато ограничаването на социалната помощ само до спешната медицинска помощ „се прилага спрямо лица, които поради медицински причини по никакъв начин не са в състояние да изпълнят заповед за напускане на Белгия“, тъй като „той третира по един и същ начин без разумна обосновка лица, които се намират в напълно различно положение: тези, които могат да бъдат изведени, и тези, които не могат да бъдат изведени поради медицински причини. При това положение член 57, параграф 2 е дискриминационен“.
- 19 Решение 194/2005 от 21 декември 2005 г. на Cour d'arbitrage (Арбитражен съд) разширява приложното поле на това установено по тълкувателен път изключение и включва в него и незаконно пребиваващите родители, които се грижат за тежко болно непълнолетно дете. В това решение съдът приема, че член 57, параграф 2 от Закона от 8 юли 1976 г. нарушава конституционните принципи на равенство и недопускане на дискриминация, тъй като третира „по един и същ начин без разумна обосновка лица, които се намират в напълно различно положение: тези, които могат да бъдат изведени, и тези, които не могат да бъдат изведени, тъй като са родители — и могат да го докажат — на непълнолетно дете, което поради здравословното си състояние не може по никакъв начин да изпълни заповед за напускане на територията на страната поради тежко увреждане, за което не може да получи подходящи грижи в държавата си на произход или в друга държава, която е длъжна да го приеме обратно, и чието право на семеен живот следва да бъде зачетено чрез гарантиране на присъствието на неговите родители близо до него“. Конституционният съд достига до този извод по-специално въз основа на член 8 от ЕКПЧ.
- 20 Впоследствие съдилищата, които решават спорове по същество, в обилна съдебна практика развиват трите кумулативни критерия, на които следва да отговаря незаконно пребиваващият чужденец — или неговото непълнолетно дете — който се позовава на такава абсолютна невъзможност да се върне в държавата си по произход по медицински причини, а именно: тежестта на заболяването, липсата на подходящо лечение в държавата по произход и реалната липса на достъп до грижи в държавата по произход.

2. Международното право и правото на Съюза

- 21 Член 8 от ЕКПЧ гласи:

„Право на зачитане на личния и семейния живот

1. Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот, на жилището и на тайната на кореспонденцията.

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите“.

22 В решение Abdida Съдът постановява:

„Членове 5 и 13 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, във връзка с член 19, параграф 2 и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, както и член 14, параграф 1, буква б) от тази директива трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална законодателна уредба:

- която не предвижда суспензивно действие на жалбата, подадена срещу решение, с което се нарежда на гражданин на трета страна с тежко заболяване да напусне територията на държава членка, когато изпълнението на това решение може да изложи този гражданин на трета страна на риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и
- не предвижда поемането, доколкото е възможно, на основните потребности на този гражданин на трета страна, за да се гарантира, че действително могат да му бъдат оказани спешни медицински грижи и основно лечение на болестите през периода, в който съответната държава членка е задължена, след подаването на тази жалба, да отложи извеждането на същия гражданин на трета страна“.

23 Въззивникът се позовава и на член 19, параграф 2, на член 47 и на членове 7 и [21] от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), както и на членове 5 и 13 и на член 14, параграф 1, буква б) от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни (ОВ L 348, 2008 г., стр. 98).

III. Предмет на спора в главното производство и становища на страните

- 24 Въззивникът изхожда от констатацията, че съдът по трудови спорове правилно е приложил изводите от решение *Abdida* и е отпуснал парична социална помощ на неговата дъщеря — предвид суспензивното действие на подадената от него жалба пред ССЕ по време, в което тя е била все още непълнолетна — на основание на развитото в нея защитимо оплакване във връзка с нейното здравословно състояние.
- 25 Той счита, че поради тежките заболявания, от които страда дъщеря му, не само тя, но и той самият по никакъв начин не може да се върне, тъй като лекарите потвърждават, че предвид тежестта на увреждането на *R* присъствието на нейния баща близо до нея е необходимо и това е пречка последният да се подчини на заповедта да напусне територията на страната.
- 26 Той твърди, че изпълнението на тази заповед за напускане на територията на страната би засегнало в неразумна степен правото на зачитане на личния и семейния живот, което член 8 от ЕКПЧ му гарантира.
- 27 Според него предвид тези форсмажорни обстоятелства, които го поставят във фактическа и морална невъзможност да напусне територията на страната, член 57, параграф 2 от Закона от 8 юли 1976 г. не следва да се прилага. Освен това той припомня, че *CPAS* не оспорва състоянието на нужда, в което се намира семейството, образувано от него и дъщеря му и на това основание е уважил молбата ѝ за парична помощ в размера за едночленно домакинство. Разходите на бащата и на дъщерята обаче са останали непроменени (наем, енергия, разходи за лекарства и медицински разходи и др.), докато техните доходи са намалели с 25 % в сравнение с периода, през който *LM* е получавал парична помощ в размера за домакинство.
- 28 Поради това *LM* моли *Cour du travail de Liège* (Апелативен съд по трудови спорове в Лиеж) да осъди *CPAS* да му отпусне, считано от 11 април 2017 г., парична помощ в размера за домакинство или, при условията на евентуалност, в размера за съжителстващо лице.
- 29 Най-напред *CPAS* оспорва суспензивното действие на жалбата на *LM* пред ССЕ.
- 30 По-нататък, той счита, че отказът да бъде отпусната социална помощ на заинтересованото лице не представлява незачитане на неговия личен и семеен живот, тъй като, от една страна, както бащата, така и дъщерята пребивават незаконно, а от друга страна, решението за прекратяване на социалната помощ на *LM* не е пречка той да продължи да живее със своето пълнолетно дете и да му предоставя помощта, която се изисква от здравословното му състояние.

- 31 Освен това на LM не може да бъде призната невъзможност за връщане поради медицински причини, тъй като той самият няма здравословни проблеми, а патологията на дъщеря му — чиято тежест не се оспорва от CPAS — не е форсмажорно обстоятелство, на каквото той се позовава, за да поиска да не бъде прилаган член 57, параграф 2 от Закона от 8 юли 1976 г.
- 32 Накрая, CPAS оспорва състоянието на нужда, тъй като LM не бил доказал, че отпуснатата на неговата дъщеря парична помощ, увеличена със семейните надбавки за лице с увреждания, не е достатъчна, за да покрие всички нужди на двете заинтересовани лица.
- 33 Ето защо CPAS моли постановеното съдебно решение да бъде потвърдено.

IV. Анализ на Cour du travail (Апелативен съд по трудови спорове)

- 34 Cour du travail (Апелативен съд по трудови спорове) счита, че предметът на спора не е да се определи дали навършилата пълнолетие R отговаря на критериите за абсолютна невъзможност за връщане по медицински причини, което вече е доказано. Всъщност въпреки нейното незаконно пребиваване на територията на Белгия CPAS ѝ отпуска парична социална помощ поради тежкото заболяване, от което страда и което, по единодушното мнение на наблюдаващите я от много години лекари специалисти, изисква подходящо лечение, което тя може да получи единствено в Белгия, предвид лошото състояние на здравеопазването в Конго.
- 35 Следователно предметът на спора в главното производство е да се определи дали присъствието на LM близо до неговата дъщеря, което лекарите считат за необходимо, може да има за правна последица неприлагането на член 57, параграф 2 от Закона от 8 юли 1976 г. и спрямо него, така че ако бъде доказано състоянието на нужда, да е възможно да му бъде отпусната парична помощ в добавка към помощта, отпусната на дъщеря му.

1. Разграничение между абсолютна невъзможност за връщане по медицински причини и узаконяване на пребиваването по медицински причини

- 36 Cour du travail (Апелативен съд по трудови спорове) припомня основната разлика между абсолютната невъзможност за връщане по медицински причини, от една страна, и критериите, прогласени в решение Abdida, от които зависи суспензивното действие на жалба за отмяна и за спиране на изпълнението на решение за отхвърляне на искане по член 9 ter, от друга страна.
- 37 Тази разлика вече е посочена в решение на Cour du travail de Bruxelles (Апелативен съд по трудови спорове в Брюксел) от 13 май 2015 г., който приема, че невъзможността за връщане по медицински причини е

самостоятелно понятие, различно от понятието, което е релевантно при искане по член 9 ter. Този извод се основава на следните съображения:

- За да приеме, че е налице нарушение на членове 10 и 11 от Конституцията, в Решение № 80/99 Cour constitutionnelle (Конституционен съд) не се позовава нито на член 3 от ЕКПЧ, нито на решение на ЕСПЧ от 2 май 1997 г., D. с/у Обединеното кралство (СЕ:ЕCHR:1997:0502JUD003024096). Така е и в Решение № 194/2005.
- В последното решение Cour constitutionnelle (Конституционен съд) възприема като пречка за връщане липсата на „подходящи грижи в държавата по произход“, при същите обстоятелства, при които ЕСПЧ постановява, че „фактът, че при експулсиране от договарящата страна положението на жалбоподателя ще се влоши съществено, и по-специално значително ще се съкрати очакваната продължителност на живота, сам по себе си не е достатъчен, за да доведе до нарушение на член 3 (от ЕКПЧ)“ (решение от 27 май 2008 г., N. с/у Обединеното кралство, СЕ:ЕCHR:2008:0527JUD002656505, §42, наричано по-нататък „решението N. с/у Обединеното кралство“), съдебна практика, която ЕСПЧ следва оттогава, вж. по-долу.
- Социалната помощ, отпускана в случай на невъзможност за връщане по медицински причини, е със същото основание като помощта за чужденец, който поради независещи от него обстоятелства, които не са с медицински характер, е възпрепятстван да се върне в държавата си по произход (например когато тази държава отказва да издаде необходимите документи). Тоест определяща за отпускането на социалната помощ е самата невъзможност за връщане, а не само медицинските обстоятелства, които са в основата на тази невъзможност.
- Следователно особено ограничаващият формализъм, с който се характеризира проверката на условията за пребиваване, няма място при разглеждането на искане за социална помощ.

38 Cour du travail (Апелативен съд по трудови спорове) стига до извода, че доводите на въззивника трябва да се анализират, като се направи ясно разграничение между, от една страна, критериите за признаване на форсмажорно обстоятелство, което прави невъзможно изпълнението на заповедта за напускане на територията на страната, и от друга страна, много по-ограничителните критерии относно риска от тежко и необратимо влошаване на здравословното състояние на незаконно пребиваващия чужденец, които са необходими, за да бъде признато суспензивното действие на жалба за отмяна и за спиране на изпълнението на решение за отхвърляне на искане по член 9 ter.

2. Становище на прокуратурата

- 39 В своето писмено становище прокуратурата подчертава тежестта на заболяването на R, както и степента на нейната зависимост. Тя посочва, че R, която живее заедно с баща си LM от пристигането им в Белгия, получава единствено от него емоционална подкрепа, за да премине през изпитанията на повтарящи се кризи и хоспитализации, да следва стриктно лечението си, да взема правилни решения в медицински план, да претърпи тежка хирургическа интервенция, която по необходимост ще трябва да бъде извършена в близко бъдеще, при това в контекст, при който е поставена под въпрос прогнозата за нейния живот. Следователно въпросът е дали безспорната необходимост от присъствието на LM близо до дъщеря му го поставя в невъзможност да изпълни заповедта за напускане на територията на страната.
- 40 Следователно прокуратурата поставя обсъжданията на плоскостта на член 8 от ЕКПЧ и анализира прилагането му от ЕСПЧ спрямо личните и семейните отношения между родители и техните пълнолетни деца или между пълнолетни братя и сестри. Тя счита, че в случая е доказано „положението на особена зависимост на пълнолетното дете R от неговия баща, надхвърляща обикновените емоционални връзки, което [й] се струва очевидно предвид здравословното състояние“.
- 41 Прокуратурата предлага на Cour du travail (Апелативен съд по трудови спорове) да сезира Съда на Европейския съюз с преюдициален въпрос за тълкуване на разпоредбите на Директива 2008/115 във връзка с членове 7 и [21] от Хартата, които прогласяват съответно правото на зачитане на личния живот и забраната за дискриминация, основана на възраст.
- 42 Cour du travail (Апелативен съд по трудови спорове) приема становището на прокуратурата и счита, че каквото и да е юридическото основание на правото, на което се позовава въззивникът — невъзможност за връщане поради форсмажорни обстоятелства или суспензивно действие, прогласено в решение Abdida — то следва да се разгледа от гледна точка на правото на личен и семеен живот.

3. Преценка от гледна точка на правото на зачитане на личния и семейния живот

- 43 Съдебната практика на ЕСПЧ прогласява следните принципи.
- 44 По силата на закона връзката между едно дете и неговите родители представлява „семеен живот“ и на това основание е защитена от член 8 (вж. наред с останалите, решения от 21 декември 2001 г., Şen c/y Нидерландия, CE:ECHR:2001:1221JUD003146596, от 19 февруари 1996 г., Gül c/y Швейцария, CE:ECHR:1996:0219JUD002321894 и от 28 ноември 1996 г., Ahmut c/y Нидерландия, CE:ECHR:1996:1128JUD002170293).

- 45 Тази разпоредба има за цел най-вече да защити лицата от произволна намеса от страна на публичните власти. Освен това тя може да породи за държавите, страни по конвенцията, задължения за действие, за да гарантират реалното зачитане на семейния живот. Намесата в упражняването на това право подлежи на проверка за пропорционалност, при която се съпоставят спазването на имиграционната политика, определена от националния законодател, и тежестта на засягане на правото на зачитане на семейния живот на заинтересованите лица. Съдът следва да прецени *in concreto* дали при упражняване на правото си на преценка държавата е спазила член 8, държейки сметка за справедливия баланс между конкуриращите се интереси на индивида и на обществото като цяло.
- 46 Семейната връзка трябва да бъде действителна. При преценката на фактите ЕСПЧ разглежда качеството и интензивността на тази връзка. *Cour du travail* (Апелативен съд по трудови спорове) отбелязва, че в случая близката семейна връзка между LM и неговата дъщеря R е безспорна и следователно това първо условие е изпълнено *prima facie*.
- 47 Въпросът с продължаването на закрилата на семейния живот на родител и неговото вече пълнолетно дете е по-деликатен. ЕСПЧ отдавна приема, че правото на семеен живот не се свежда до отношенията между родители и деца и разширява това понятие извън семейното ядро, като включва в него отношенията между близки роднини, и по-специално между дядото и бабата и техните внуци, стига разглежданите в конкретния случай връзки да са реални, действителни и дълбоки (вж. по-специално решения от 13 юни 1979 г., *Marckx c/y* Белгия, *CE:ECHR:1979:0613JUD000683374* и от 9 юни 1998 г., *Bronda c/y* Италия, *CE:ECHR:1998:0609JUD002243093*).
- 48 ЕСПЧ е съставил „Ръководство по член 8 от Европейската конвенция за правата на човека“ на човека“ (https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_FRA.pdf), (наричано по-нататък „Ръководството“). Съгласно точка 298 от Ръководството „в областта на имиграцията не е налице семеен живот между родителите и пълнолетните им деца, освен ако не бъде доказано наличието на допълнителни елементи на зависимост, различни от обикновените емоционални връзки“; в точка 285 се уточнява, че „в най-новата си съдебна практика [ЕСПЧ] приема, че семейните отношения между възрастни лица и техните родители или техните братя и сестри се ползват от по-ниска степен на закрила, освен ако не бъде доказано наличието на допълнителни елементи на зависимост, различни от обикновените емоционални връзки“*.
- 49 По дела, отнасящи се до млади пълнолетни лица, които все още нямат собствено семейство, ЕСПЧ приема също така, че техните връзки с родителите и с други членове на техния близък семеен кръг също

* Тези референции се отнасят до редакцията на Ръководството от 31 юни 2018 г. В редакцията от 31 декември 2018 г. това са съответно точки 311 и 297.

представяват семеен живот. Повечето от тези дела се отнасят до експулсиране на чужденци, които са извършили закононарушения, но това прави принципите, възприети от ЕСПЧ по този повод, още по-интересни, тъй като би трябвало а fortiori да се отнасят до случаите на болни чужденци, които, както в случая, не могат да бъдат упрекнати в никакво закононарушение. Така в точка 62 от решение от 23 юни 2008 г., Maslov c/y Австрия (СЕ:ЕCHR:2008:0623JUD000163803), ЕСПЧ подчертава: „Към момента на налагане на забраната за пребиваване жалбоподателят е бил непълнолетен. Той е навършил пълнолетие, тоест осемнадесет години, когато мярката е станала окончателна, през ноември 2002 г., след постановяване на решението на Конституционния съд, но все още е живеел с родителите си. Във всеки случай, по някои дела, отнасящи се до млади пълнолетни лица, които все още нямат собствено семейство, Съдът е приел, че техните връзки с родителите им и с други членове на близкия семеен кръг също представляват „семеен живот“.

- 50 ЕСПЧ признава наличието на семейна връзка, обосноваваща закрила по член 8 от ЕКПЧ, дори в положения, при които тази връзка все още е била в зародиш или упражняването ѝ е било сериозно възпрепятствано от особени обстоятелства от живота на въпросното семейство, като подчертава, че „когато наличието на семейна връзка бъде доказано, държавата по принцип следва да действа така, че да позволи на тази връзка да се развие и да вземе необходимите мерки, за да събере родителя и засегнатото дете“ (решение от 26 февруари 2002 г., Kutzner c/y Германия, СЕ:ЕCHR:2002:0226JUD004654499). А contrario, това задължение за действие би трябвало да се прилага на още по-силно основание при наличието на трайно установени семейни връзки.
- 51 Точка 301* от Ръководството препраща към решение от 13 декември 2016 г., Raposhvili c/y Белгия, СЕ:ЕCHR:2016:1213JUD 004173810 (наричано по-нататък „решението Raposhvili“), в което ЕСПЧ се връща към съдебната си практика по дело N. c/y Обединеното кралство. В точка 183 от решение Raposhvili ЕСПЧ уточнява, че под „други, особено изключителни случаи“ по смисъла на решение N. c/y Обединеното кралство, които биха могли да създадат проблем от гледна точка на член 3, трябва да се разбират случаите на извеждане на тежко болно лице, при които има сериозни основания да се счита, че макар да не го грози непосредствена опасност да умре, предвид липсата на подходящо лечение в страната по местоназначението или липсата на достъп до такова лечение, това лице би било изложено на реален риск от тежко, бързо и необратимо влошаване на здравословното му състояние, водещо до силни страдания или до значително намаляване на продължителността на живота му. ЕСПЧ уточнява, че тези случаи съответстват на висок праг за прилагане на член 3 от Конвенцията по дела, свързани с извеждане на тежко болни чужденци.

* В редакцията на Ръководството от 31 декември 2018 г. това е точка 314.

- 52 Cour du travail de Liège (Апелативен съд по трудови спорове в Лиеж) отбелязва, че предвидимите последствия от спирането на лечението на R изглеждат в пълно съответствие с прага на тежестта, определен в решение Paposhvili.
- 53 От друга страна, физическото присъствие на LM до пълнолетната му дъщеря продължава да бъде все така необходимо, както и когато е била непълнолетна, предвид нейното особено уязвимото ѝ състояние поради тежките заболявания, от които страда.
- 54 Макар в това отношение CPAS основателно да изтъква, че отказът да бъде отпусната социална помощ на LM сам по себе си не представлява нарушение на неговия личен и семеен живот, доколкото това нарушение не произтича пряко от липсата на социална помощ, а от заповедта за напускане на територията на страната на заинтересованото лице, ако Службата я приведе в изпълнение, то доводите на CPAS, че „решението, чието обжалване de facto не е пречка въззивникът по настоящото производство да продължи да живее с дъщеря си и да я подпомага в ежедневието“, не могат да бъдат споделени.
- 55 Всъщност въпросът за паричните средства, които са необходими, за да може заинтересованото лице да продължи да подкрепя и физически да присъства до пълнолетната си дъщеря, не може да бъде подминат. LM, който е в трудоспособна възраст, е изключен от пазара на труда поради незаконното си пребиваване и следователно е лишен от собствени доходи.

V. Решения на Cour du travail de Liège (Апелативен съд по трудови спорове в Лиеж)

- 56 Сложността на въпроса от юридическа гледна точка, предвид пълнолетието на дъщерята на заинтересованото лице, оправдава сезирането на Съда на Европейския съюз с преюдициално запитване от страна на Cour du travail de Liège (Апелативен съд по трудови спорове в Лиеж). От друга страна, Cour du travail de Liège (Апелативен съд по трудови спорове в Лиеж) сезира Cour constitutionnelle (Конституционен съд) с искане за преюдициално решение относно евентуалното нарушение на разпоредбите на конституцията, отнасящи се до равенството пред закона, недопускането на дискриминация, зачитането на личния и семейния живот и правото на достоен живот. Накрая, Cour du travail de Liège (Апелативен съд по трудови спорове в Лиеж) възобновява съдебните прения, за да позволи на страните да изразят становище по състоянието на нужда.

VI. Сезиране на Съда на Европейския съюз

- 57 Cour du travail de Liège (Апелативен съд по трудови спорове в Лиеж, Белгия) моли Съда да се произнесе преюдициално по следния въпрос:

„Противоречи ли член 57, параграф 2, алинея 1, 1° от белгийския Устройствен закон от 8 юли 1976 г. за обществените центрове за социални грижи на членове 5 и 13 от Директива 2008/115/ЕО във връзка с член 19, параграф 2 и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, както и с член 14, параграф 1, буква б) от тази директива и членове 7 и [21] от Хартата на основните права на Европейския съюз, така както са тълкувани в решение Abdida от 18 декември 2014 г., постановено от Съда (С-562/13):

- първо, доколкото води до лишаване на чужденец, гражданин на трета държава, който пребивава незаконно на територията на държава членка, от поемането, доколкото е възможно, на основните му потребности по време на разглеждане на подадената от него от свое име и [в качеството му на] представител на своето все още непълнолетно към този момент дете жалба за отмяна и за спиране на изпълнението на решение, с което им се нарежда да напуснат територията на държава членка,
- въпреки че, второ, от една страна, посоченото дете, което понастоящем е пълнолетно, страда от тежко заболяване и изпълнението на това решение може да го изложи на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и от друга страна, присъствието на този родител до неговото пълнолетно дете се счита от лекарите за необходимо поради неговата уязвимост, произтичаща от здравословното му състояние (рецидивиращи кризи на сърповидно-клетъчна анемия и необходимост от хирургично лечение за избягване на парализа)?“.